

Landenverslagen over mensenrechten in de praktijk 2019: België

BUREAU OF DEMOCRACY, HUMAN RIGHTS, AND LABOR

Samenvatting

Het Koninkrijk België is een parlementaire democratie met een beperkte constitutionele monarchie. Het is een federaal land met verschillende overheidsniveaus: de nationale overheid, de regionale gewesten (Vlaanderen, Wallonië en Brussel), de taalgemeenschappen (Vlaams, Frans en Duits), de provinciale overheidsinstanties en de lokale overheidsinstanties. De federale ministerraad met aan het hoofd de eerste minister kan enkel blijven regeren met het vertrouwen van het lagerhuis (Kamer van Volksvertegenwoordigers) van het bicameraal parlement. Volgens waarnemers zijn de federale parlementsverkiezingen op 26 mei vrij en eerlijk verlopen.

De federale politie staat in voor de binnenlandse veiligheid en voor de handhaving van de openbare orde in België, met inbegrip van controle op migratie en grenzen. Ze rapporteert aan de ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie. De burgerlijke autoriteiten handhaven een effectieve controle over de veiligheidsdiensten.

Er vonden incidenten in verband met mensenrechten plaats, waaronder aanvallen die ingegeven waren door antisemitische en anti-islamitische gevoelens, en geweld tegen lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en interseksuelen (LGBTI). In dergelijke gevallen voerden de autoriteiten doorgaans een onderzoek uit en stelden vervolging in waar nodig.

De autoriteiten voerden een actief onderzoek-, vervolgings- en strafbeleid tegen ambtenaren van veiligheids- of andere overheidsdiensten die zich schuldig maakten aan misbruik.

Deel 1. Eerbied voor de menselijke integriteit, inclusief vrijwaring tegen:

A. WILLEKEURIGE BEROVING VAN HET LEVEN EN ANDERE WEDERRECHTELIJKE OF POLITIEK GEMOTIVEERDE MOORDEN

Er waren geen meldingen van willekeurige of wederrechtelijke moorden door de overheid of door ambtenaren.

B. VERDWIJNINGEN

Er waren geen meldingen van verdwijningen uitgevoerd door of in naam van overheidsdiensten.

C. FOLTERING EN ANDERE WREDE, ONMENSELIJKE OF VERNEDERENDE BEHANDELINGEN OF BESTRAFFINGEN

De grondwet en het recht verbieden dergelijke praktijken. Er zijn echter meldingen geweest dat gedetineerden fysiek werden mishandeld door gevangenispersoneel.

Op 27 maart oordeelde de correctionele rechtbank van Brussel in het voordeel van 17 gedetineerden die een klacht hadden ingediend wegens geweld, pesterijen en onmenselijke behandeling in de gevangenis van Vorst in 2014 en 2015. Bij deze zaken waren 22 cipiers en de directrice van de gevangenis betrokken, die straffen met uitstel kregen tussen 2 en 20 maanden. Alle veroordeelden hebben verklaard dat zij in beroep willen gaan.

OMSTANDIGHEDEN IN GEVANGENISSEN EN DETENTIECENTRA

De omstandigheden in gevangenissen en detentiecentra waren niet altijd in overeenstemming met de internationale normen.

Fysieke omstandigheden: overbevolking in gevangenissen bleef een probleem, ondanks de gestage daling van het aantal gevangenen. Volgens het jaarverslag van 2018 over de penitentiaire inrichtingen werden gemiddeld 10.619 gedetineerden in gevangenissen vastgehouden, terwijl de gemiddelde capaciteit 9.687 gedetineerden bedroeg.

In oktober 2018 en januari 2019 hebben twee Belgische rechtbanken gewezen op de verantwoordelijkheid van de voor detentie bevoegde overheidsdiensten voor de overbevolking in de gevangenissen.

Een aantal oudere gevangenissen kampte met onderhoudsproblemen, wat bijdroeg tot de slechte omstandigheden in de gevangenissen. Er waren geen afzonderlijke voorzieningen voor gedetineerden in voorhechtenis. De omstandigheden waren vergelijkbaar voor mannen en vrouwen. Het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg heeft met de steun van de plaatselijke afdeling van de Internationale Waarnemingspost voor gevangenissen gewezen op de personeelstekorten en de lange wachttijden voor gedetineerden voordat ze toegang krijgen tot een zorgverlener.

Verschillende rechtbanken hebben vastgesteld dat het feit dat de overheid niet in staat bleek om in de basisbehoeften van de gedetineerden te voorzien tijdens de stakingen van de cipers, een ernstig punt van zorg is. Op 28 mei veroordeelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) België tot de betaling van een schadevergoeding van 3,480 euro (3.800 dollar) aan een gedetineerde wegens de omstandigheden van zijn detentie, die als onmenselijk werden beschouwd door het gebrek aan basisvoorzieningen en hygiëne toen de cipers staakten. Het EHRM concludeerde ook dat België de artikelen 3 en 13 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens had geschonden door de detentieomstandigheden niet te verbeteren, ondanks meerdere gerechtelijke bevelen van het nationale rechtsstelsel die dergelijke verbeteringen oplegden. Een Brusselse rechtbank heeft België op 13 juni een boete opgelegd voor onmenselijke en vernederende behandeling van nog eens 20 gedetineerden tijdens dezelfde staking. Deze 20 gedetineerden, die in vier verschillende gevangenissen verbleven, kregen een schadevergoeding. Deze

arresten – en andere in voorgaande jaren – vestigden er de aandacht op dat het ontbreken van basisvoorzieningen in gevangenissen voor gedetineerden een groot probleem is.

Op 14 maart heeft de Kamer van Volksvertegenwoordigers een wetsvoorstel goedgekeurd waarmee alle gevangenissen worden verplicht minimale dienstverlening te voorzien wanneer de cipiërs staken. De bepalingen van het voorstel traden in werking op 1 juli.

Administratie: de autoriteiten hebben de geloofwaardige beschuldigingen van mishandeling naar behoren onderzocht. De federale bemiddelaar treedt op als ombudsman, zodat elke burger problemen met de gevangenisadministratie kan melden. De federale bemiddelaar is een onafhankelijke instantie aangeduid door de Kamer van Volksvertegenwoordigers om problemen tussen burgers en overheidsinstellingen te onderzoeken en op te lossen.

Onafhankelijke controle: de overheid stond controle door onafhankelijke niet-gouvernementele waarnemers toe. Daaronder bevonden zich verschillende nationale comités.

Verbeteringen: in februari heeft de overheid een decreet uitgevaardigd waarin staat dat alle nieuwe gevangenisgebouwen aan de minimale vereisten voor ruimte en sanitair moeten voldoen, en dat bestaande gevangenissen tegen 2039 aan die vereisten moeten voldoen.

D. WILLEKEURIGE ARRESTATIE OF DETENTIE

De wet verbiedt willekeurige arrestatie en detentie, en voorziet in het recht van eenieder om de wettigheid van zijn/haar arrestatie of detentie voor het gerecht te brengen. De overheid eerbiedigde doorgaans deze bepalingen.

ARRESTATIEPROCEDURES EN DE BEHANDELING VAN GEDETINEERDEN

Volgens de grondwet mogen personen enkel worden aangehouden wanneer ze een misdrijf plegen of bij rechterlijk bevel dat binnen 48 uur moet worden uitgevoerd. De wet voorziet in het recht van gedetineerden om de wettelijkheid van de aanhouding

te laten nagaan en de autoriteiten respecteerden dit recht doorgaans. De autoriteiten brachten gedetineerden onmiddellijk op de hoogte van wat hen ten laste werd gelegd en gaven hen toegang tot een advocaat (indien nodig op kosten van de overheid). Alternatieven voor opsluiting zijn onder meer voorwaardelijke vrijlating, gemeenschapsdienst, proeftijd en elektronisch toezicht. Het borgtochtsysteem werkte goed en een verdachte kon ook onder andere verplichtingen of voorwaarden worden vrijgelaten indien de rechter daartoe een besluit trof.

E. ONTZEKKING VAN EEN EERLIJK OPENBAAR PROCES

De grondwet en het recht voorzien in een onafhankelijke rechterlijke macht en de overheid respecteerde deze gerechtelijke onafhankelijkheid en onpartijdigheid doorgaans.

RECHTSPROCEDURES

De grondwet voorziet in het recht op een eerlijk en openbaar proces en de onafhankelijke rechterlijke macht dwong dit recht doorgaans af.

Voor gedaagden geldt het vermoeden van onschuld en ze hebben de volgende rechten: onmiddellijk en in detail op de hoogte worden gebracht van de klachten tegen hen; een eerlijk, tijdig en openbaar proces krijgen; aanwezig zijn op hun proces; met een advocaat naar keuze communiceren (of een advocaat aangeboden krijgen op kosten van de overheid bij gebrek aan financiële middelen); voldoende tijd en middelen krijgen om hun verdediging voor te bereiden; kosteloze bijstand van een tolk krijgen (voor gedaagden die de in de rechtbank gesproken taal niet begrijpen of spreken); getuigen ten laste confronteren en zelf getuigen en bewijs voordragen; niet worden gedwongen om te getuigen of om schuldig te pleiten; en in beroep gaan. Volgens de wet gelden deze rechten voor alle gedaagden.

POLITIEKE GEVANGENEN EN GEDETINEERDEN

Er werd geen melding gemaakt van politieke gevangenen of gedetineerden.

BURGERRECHTELIJKE PROCEDURES EN RECHTSMIDDELEN

Personen en organisaties konden via de nationale rechtbanken verhaal halen bij schending van hun mensenrechten en beslissingen van deze rechtbanken aanvechten bij het EHRM.

TERUGGAVE VAN EIGENDOMMEN

Teruggave van eigendommen in het kader van de Holocaust was geen belangrijke kwestie meer in België. De overheid heeft wetten en mechanismen ingesteld en niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en belangengroepen, waaronder de joodse gemeenschap in België, hebben gemeld dat de overheid zo goed als alle vorderingen in het kader van de Holocaust waarvoor het eigenaarschap kan worden getraceerd had behandeld, ook voor burgers uit andere landen.

F. ARBITRAIRE OF ONWETTIGE INMENGING IN DE PERSOONLIJKE LEVENSSFEER, HET GEZINSLEVEN, HUISELIJKE AANGELEGENHEDEN EN BRIEFWISSELING

De grondwet en de wet verbieden dergelijke acties en er waren geen meldingen dat de overheid deze verboden niet respecteerde.

Deel 2. Respect voor burgerlijke vrijheden zoals:

A. VRIJHEID VAN MENINGSUITING, MET INBEGRIJ VAN PERSVRIJHEID

De grondwet en het recht voorzien in vrijheid van meningsuiting en persvrijheid, en de overheid respecteerde deze rechten doorgaans. Een onafhankelijke pers, een effectief rechtsstelsel en een goed functionerend democratisch politiek systeem ijveren samen om de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid te bevorderen.

Vrijheid van meningsuiting: het ontkennen van de Holocaust, seksistische uitspraken, gedrag gericht tegen een bepaalde persoon en het aanzetten tot haat zijn misdrijven waarop straffen staan van minimaal acht dagen (voor het ontkennen van de Holocaust) of één maand (voor het aanzetten tot haat en seksistische uitspraken of gedrag) tot maximaal één jaar gevangenisstraf en boetes, plus een eventuele

intrekking van het recht om te stemmen of om zich kandidaat te stellen voor een publiek ambt. Als het aanzetten tot haat is gebaseerd op racisme of xenofobie, komt de zaak voor een gewone rechtbank. Als het aanzetten tot haat echter door andere motieven is ingegeven zoals homofobie of religieuze vooroordelen, is over het algemeen een langere en duurdere assisenprocedure vereist. De overheid vervolgde en de rechtbanken veroordeelden personen op grond van deze wetten.

Pers en media, met inbegrip van onlinemedia: het verbod op de ontkenning van de Holocaust, laster, seksistische uitspraken, gedrag gericht tegen een bepaalde persoon en aanzetten tot haat is ook van toepassing op de geschreven en audiovisuele media, boeken, en kranten en tijdschriften online.

VRIJ GEBRUIK VAN HET INTERNET

De overheid beperkte of verstoorde de toegang tot het internet niet en paste geen censuur toe op onlinecontent. Er waren ook geen geloofwaardige meldingen van controle op privécommunicatie via het internet door de overheid zonder geldige wettelijke toestemming.

ACADEMISCHE VRIJHEID EN CULTURELE EVENEMENTEN

De academische vrijheid en culturele evenementen werden door de overheid niet beperkt.

B. VRIJHEID VAN VREEDZAME VERGADERING EN VERENIGING

De grondwet en het recht voorzien in de vrijheid van vreedzame vergadering en vereniging en de overheid respecteerte deze rechten doorgaans.

C. GODSDIENSTVRIJHEID

Zie het *International Religious Freedom Report* (Internationaal verslag over de vrijheid van religie) van het Department of State (Amerikaans ministerie van Buitenlandse Zaken) op <https://www.state.gov/religiousfreedomreport/>

D. VRIJHEID VAN VERKEER

De grondwet en het recht voorzien in vrijheid van verkeer in het land, reizen naar het buitenland, emigratie en repatriëring, en de overheid respecteerde deze rechten doorgaans.

E. BINNENLANDSE ONTHEEMDEN

Niet van toepassing.

F. BESCHERMING VAN VLUCHTELINGEN

De overheid werkte samen met het bureau van de hoge commissaris van de VN voor vluchtelingen (UNHCR) en andere humanitaire organisaties om vluchtelingen, asielzoekers, staatlozen en andere hulpbehoevenden te beschermen en bijstand te bieden.

Toegang tot asiel: de wet voorziet in het verlenen van asiel of in het toekennen van het vluchtelingenstatuut en de overheid heeft een systeem uitgewerkt om vluchtelingen te beschermen, met inbegrip van specifieke subsidiaire bescherming, die veel ruimer is dan de asielcriteria vastgelegd in het Verdrag van 1951 over de behandeling van vluchtelingen en het bijbehorende Protocol van 1967. Het vluchtelingenstatuut en de verblijfsvergunning zijn beperkt tot vijf jaar en worden pas van onbepaalde duur als ze worden verlengd.

De overheid werd nog steeds geconfronteerd met een grote stroom “transmigranten”, dat zijn migranten die in het land verblijven zonder asiel aan te vragen en die illegaal naar het Verenigd Koninkrijk trachten te reizen. Om deze stroom het hoofd te bieden, begon de federale overheid transmigranten fysiek aan te houden om hun repatriëring veilig te stellen wanneer zij naar een veilig land van herkomst konden worden uitgewezen. Indien zij daarom vroegen, was subsidiaire bescherming beschikbaar voor transmigranten en plaatselijke overheden en ngo's stelden migranten van die mogelijkheid op de hoogte. Veel transmigranten vragen echter geen wettelijk statuut aan in België, ook niet wanneer zij weten dat zij subsidiaire bescherming kunnen aanvragen.

Veilig land van herkomst/doorreis: België weigerde asiel aan asielzoekers die afkomstig waren uit een veilig land van herkomst of doorreis, in overeenstemming met de Dublin III-verordening van de EU.

Duurzame oplossingen: België heeft via het UNHCR asielzoekers opgenomen die de EU binnenkwamen via Italië of Griekenland in het kader van het noodherplaatsingsmechanisme van de EU. België heeft ook een programma voor vrijwillige terugkeer voor migranten in samenwerking met de Internationale Organisatie voor Migratie.

Tijdelijke bescherming: de overheid bood ook tijdelijke “subsidiare” bescherming aan personen die niet aan de wettelijke criteria voor het vluchtelingenstatuut voldeden, maar die niet naar hun land van herkomst konden terugkeren omdat ze effectief ernstig gevaar liepen. In overeenstemming met de EU-richtsnoeren hebben personen die “subsidiare bescherming” genieten recht op een tijdelijke verblijfsvergunning, reisdocumenten, toegang tot de arbeidsmarkt en gelijke toegang tot gezondheidszorg, onderwijs en huisvesting. De overheid verleende in 2018 aan 1.777 personen subsidiaire bescherming.

G. STAATLOZEN

Volgens het UNHCR waren er midden 2018 in België 8.984 personen die onder het mandaat van het UNHCR ter voorkoming van staatloosheid vielen. België heeft geen groot aantal inwoners die de jure of de facto staatloos zijn en werkt staatloosheid ook niet in de hand, aangezien er geen wettelijk kader is om een persoon zijn of haar Belgische nationaliteit af te nemen behalve in gevallen van de dubbele nationaliteit.

Om als staatloos te worden erkend, moet de aanvrager een wettelijke procedure doorlopen en een rechter zich over zijn/haar status als staatloze laten uitspreken. Sinds juli 2017 zijn de familierechtbanken bevoegd voor de behandeling van deze aanvragen in de hoop de wachttijden terug te dringen. De aanvrager mag tegen de uitspraak van de rechter een beroep instellen. De erkenning van staatloosheid geeft een staatloze niet automatisch recht op een verblijfsvergunning in België. Staatlozen kunnen de nationaliteit aanvragen wanneer zij voldoen aan de criteria van wettelijk verblijf in België.

Deel 3. Vrijheid om deel te nemen aan het politieke proces

De grondwet biedt burgers de gelegenheid om hun regering door middel van periodieke, geheime, vrije en eerlijke verkiezingen te kiezen op basis van het algemeen kiesrecht. Voor alle verkiezingen geldt stemplicht; niet gaan stemmen wordt met een nominale boete bestraft.

VERKIEZINGEN EN POLITIEKE PARTICIPATIE

Recente verkiezingen: de federale verkiezingen van 26 mei verliepen vrij en eerlijk.

Participatie van vrouwen en minderheden: er zijn geen wetten die de participatie van vrouwen of minderheden aan het politieke proces beperken. Vrouwen en minderheden namen hieraan deel.

Deel 4. Corruptie en gebrek aan transparantie bij de overheid

De wet voorziet in strafrechtelijke sancties voor corruptie door ambtenaren en de overheid paste deze wet doorgaans effectief toe. Er werd melding gemaakt van enkele alleenstaande gevallen van corruptie door ambtenaren.

Corruptie: de wet voorziet in strafrechtelijke sancties voor corruptie door ambtenaren en de overheid paste deze wet doorgaans effectief toe. Na verschillende corruptieschandalen in 2017 en 2018, zijn in 2019 geen opmerkelijke zaken gemeld.

Openbaarmaking van financiën: de wet vereist niet dat verkozenen hun inkomen of inkomsten openbaar maken; ze moeten wel melden of ze al dan niet bezoldigd in een raad van bestuur zetelen. Niet-verkozen ambtenaren moeten aan dezelfde norm voldoen. Er worden zelden sancties opgelegd bij overtreding, maar ze zijn in het verleden al gebruikt wanneer het brede publiek erg verontwaardigd was.

Deel 5. De houding van de overheid met betrekking tot internationaal en niet-gouvernementeel onderzoek naar vermeende schendingen van mensenrechten

Verschillende Belgische en internationale mensenrechtenorganisaties konden zonder overheidsbeperkingen hun werk doen, en onderzoek verrichten naar en hun bevindingen publiceren over mensenrechtenkwesaties. Ambtenaren werkten hieraan doorgaans goed mee en waren ontvankelijk voor hun standpunten.

Gouvernementele mensenrechteninstanties: de ombudsmannen van de federale en gewestregeringen hielden toezicht op en publiceerden verslagen over het functioneren van de agentschappen onder hun bevoegdheid. Het Interfederaal Gelijkekansencentrum (Unia) is belast met het bevorderen van gelijke kansen en het bestrijden van discriminatie en uitsluiting op alle niveaus (federaal, gewestelijk, provinciaal en lokaal). Unia genoot het vertrouwen van het publiek, kon onafhankelijk werken en kreeg voldoende financiering van de overheid.

Deel 6. Discriminatie, maatschappelijke wantoestanden en mensenhandel

VROUWEN

Verkrachting en huiselijk geweld: verkrachting van mannen of vrouwen, met inbegrip van verkrachting binnen het huwelijk, is strafbaar en de overheid heeft dergelijke gevallen vervolgd. Een veroordeelde verkrachter riskeert een gevangenisstraf van 10 tot 30 jaar. De wet verbiedt huiselijk geweld en bestraft dit met boetes en gevangenisstraffen. Wettelijke sancties voor huiselijk geweld zijn gebaseerd op de sancties voor fysiek geweld tegen derden; hierop staan gevangenisstraffen van acht dagen tot 20 jaar. Bij huiselijk geweld worden deze straffen verdubbeld.

In 2018 meldde de ngo StopFemicide dat 36 vrouwen overleden als gevolg van verkrachting of huiselijk geweld. Volgens de statistieken van de federale politie waren er in 2018 ongeveer 39.000 formele klachten van fysiek, psychologisch en economisch geweld, waaronder 139 klachten van seksueel geweld.

In mei is Julie Van Espen, een 23-jarige studente, vermoord toen ze op weg naar Antwerpen was. De politie arresteerde Steve Bakelmans na controle van de gegevens uit cameratoezicht. Bakelmans was al veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar voor een verkrachtingszaak uit 2017, maar was tegen dat arrest in beroep gegaan. Bakelmans hoefde niet in detentie te blijven in afwachting van de uitspraak van het hof van beroep later dat jaar. De zaak haalde de voorpagina's als bewijs van de tekortkomingen in het rechtsstelsel en in de bescherming van vrouwen tegen geweld.

Voor slachtoffers van huiselijk geweld zijn in het hele land door de overheid gesteunde opvangvoorzieningen en hulplijnen beschikbaar.

Vrouwelijke genitale verminking/vrouwenbesnijdenis (VGV/V): de wet verbiedt VGV/V bij vrouwen en meisjes en de praktijk komt in België weinig voor. Vooral nieuwkomers of asielzoekers deden melding van gevallen. Personen die voor VGV/V worden veroordeeld, krijgen een strafrechtelijke sanctie. Volgens ramingen van 2017 waren er meer dan 17.000 vrouwelijke slachtoffers van VGV/V in België (zowel minder- als meerderjarigen), terwijl meer dan 8.000 meisjes en vrouwen een risico liepen. Het merendeel van de mogelijke slachtoffers waren asielzoekers uit Guinee, Somalië, Ivoorkust en Egypte.

Ongewenst seksueel gedrag: de wet wil geweld en pesterijen op het werk voorkomen door ondernemingen te verplichten om interne procedures op te zetten om klachten van werknemers te behandelen. Seksistische uitspraken en gedrag gericht tegen een bepaalde persoon zijn illegaal en de boetes variëren van 50 tot 1.000 euro (55 tot 1,100 dollar). De overheid dwong doorgaans de wetten ter bestrijding van pesterijen af. Politici en instanties zoals het Federaal Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen zetten zich in om aandacht voor het probleem te vragen.

Dwang met het oog op bevolkingsbeperking: er waren geen meldingen van gedwongen abortus of onvrijwillige sterilisatie.

Discriminatie: vrouwen genieten dezelfde rechten als mannen. De wet eist gelijk loon voor gelijk werk en verbiedt discriminatie op grond van geslacht, zwangerschap en moederschap, en in toegang tot goederen, diensten, sociale zekerheid en gezondheidszorg. De overheid dwong de wet doorgaans efficiënt af, hoewel tal van ngo's en feministische organisaties meldden dat vrouwen vaak deeltijdwerk moesten aanvaarden om voor hun gezin te kunnen zorgen.

KINDEREN

Geboorteregistratie: de overheid registreerde onmiddellijk alle levend geboren kinderen. Burgerschap wordt aan een kind verleend op grond van de nationaliteit van beide of één van de ouders, maar niet op grond van geboorte op Belgisch grondgebied, enkele uitzonderingen daar gelaten.

Kindermishandeling: de overheid bleef rechtszaken aanspannen tegen gevallen van kindermishandeling en bestrafte de veroordeelden.

Gedwongen huwelijken en huwelijken op jonge leeftijd: de wet bepaalt dat beide partners (die allebei instemmen met het huwelijk) minstens 18 jaar moeten zijn om te huwen.

Seksuele uitbuiting van kinderen: de wet verbiedt seksuele uitbuiting, ontvoering en handel van kinderen, en voorziet in zware straffen voor kinderpornografie en het bezit van pedofiel materiaal. De overheid dwong de wet af. De straffen voor het produceren en verspreiden van kinderpornografie gaan tot 15 jaar gevangenisstraf en de straffen voor het bezit van dergelijk materiaal gaan tot één jaar gevangenisstraf. Belgische meisjes en buitenlandse kinderen werden het slachtoffer van sekshandel in België.

De minimumleeftijd voor vrijwillige seksuele betrekkingen is 16 jaar. Op ontucht met minderjarigen staan gevangenisstraffen tot 30 jaar.

Internationale ontvoering van kinderen: België heeft het Verdrag van Den Haag van 1980 over de burgerlijke aspecten van internationale ontvoering geratificeerd. Zie het *Annual Report on International Parental Child Abduction* (Jaarverslag over internationale

kinderontvoering door ouders) van het Department of State (Amerikaans ministerie van Buitenlandse Zaken) op

ANTISEMITISME

De joodse gemeenschap in België bestaat naar schatting uit 40.000 personen. In 2018 zijn 101 antisemitische incidenten gemeld, wat een opmerkelijke toename is ten opzichte van de 56 meldingen in 2017. Bij die antisemitische daden ging het onder meer om fysieke aanvallen, verbale intimidatie en vandalisme van joods eigendom. Volgens een bevraging van het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (FRA) heeft 39% van de plaatselijke joden te maken gehad met verbaal geweld. In dergelijke gevallen voerden de autoriteiten doorgaans een onderzoek uit en stelden vervolging in waar nodig.

In augustus publiceerde Dimitri Verhulst, een columnist voor de Brusselse krant *De Morgen*, een opiniestuk waarin het volgende stond: “Jood zijn is geen religie. Geen enkele god zou zijn schepping zo’n lelijke neus geven.” Na sterke kritiek wegens antisemitisme trok de krant het opiniestuk in en Verhulst gaf achteraf toe dat hij een duidelijker onderscheid tussen Israëlieten en joden had moeten maken. Ook een praalwagen in de carnavalsstoet in Aalst in maart werd fel bekritiseerd: twee poppen stelden stereotiepe orthodoxe joden voor die op zakken met geld en ratten stonden. De burgemeester van Aalst, die lid is van een rechts-nationalistische partij, weigerde hiertegen op te treden en ontkende dat de praalwagen beledigend was. Joodse verenigingen en internationale organisaties, waaronder de Europese Commissie, spraken zich uit tegen de praalwagen.

Haatspraak op het internet bleef een probleem. In augustus meldde Unia dat het aantal rapporteringen van haatspraak online (gericht tegen onder meer de joodse gemeenschap) tijdens de aanloop naar de federale verkiezingen van mei was verdubbeld: van 369 tijdens de eerste zes maanden van 2018 tot 740 in dezelfde periode in 2019. Unia voegde daaraan toe dat een dergelijke toename niet abnormaal is tijdens een verkiezingscampagne.

De wet verbiedt openbare verklaringen die aanzetten tot nationale, raciale of religieuze haat, met inbegrip van de ontkenning van de Holocaust. De overheid vervolgde en veroordeelde personen op grond van deze wet (zie deel 2.a). De regering verhoogde ook de veiligheid aan joodse scholen en religieuze plaatsen.

MENSENHANDEL

Zie het *Trafficking in Persons Report* (Verslag over mensenhandel) van het Department of State (Amerikaans ministerie van Buitenlandse Zaken) op

PERSONEN MET EEN HANDICAP

De wet verbiedt discriminatie van personen met een fysieke, zintuiglijke, verstandelijke of mentale handicap. De overheid dwong deze bepalingen doorgaans af.

Hoewel de overheid verplicht dat openbare gebouwen die na 1970 werden gebouwd voor personen met een handicap toegankelijk moeten zijn, waren veel oudere gebouwen nog steeds niet toegankelijk. Hoewel de wet vereist dat gedetineerden met een handicap een adequate behandeling krijgen in afzonderlijke, aangepaste instellingen, verbleven er veel gedetineerden met een handicap in niet-aangepaste instellingen.

NATIONALE/RACIALE/ETNISCHE MINDERHEDEN

Er waren meldingen van fysieke en verbale aanvallen tegen moslims. In 2018 (recentste jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn) meldde het Collectief tegen Islamofobie in België dat het een onderzoek had ingesteld naar 90 islamofobe aanvallen, waarvan 76% gericht was tegen vrouwen. In februari verkleedden leerlingen van het katholieke secundaire onderwijs van Melle zich als “Saoedische moslims”. Iemand had een zwarte bivakmuts op en droeg een valse explosievangordel. In maart werden twee gesluierde moslima’s die hun kinderen in Ukkel van school haalden verbaal aangevallen door een autobestuurder, die hen dan probeerde aan te rijden. De politie arresteerde de autobestuurder later.

Etnische minderheden bleven het slachtoffer van discriminatie bij de toegang tot huisvesting, onderwijs en werkgelegenheid. Discriminerende feiten deden zich vooral voor op het internet, op het werk of wanneer personen toegang probeerden te krijgen tot allerhande publieke en particuliere diensten, zoals banken en restaurants.

Discriminatie van vrouwen die een hoofddoek dragen, deed zich vaker voor op de arbeidsmarkt. De wet verbiedt ook het dragen van een volledige gezichtssluier (nikab) op openbare plaatsen. De overheid kan personen die discrimineren op grond van etnische afstamming een boete tot 137,50 euro (150 dollar) opleggen en hen tot een gevangenisstraf van maximaal zeven dagen veroordelen. Er waren meldingen van discriminatie van mensen die afkomstig zijn uit Afrika en het Midden-Oosten. De overheid deed inspanningen om deze problemen aan te pakken door onder meer intern ambtenaren en politieagenten op te leiden en door de antidiscriminatiewetten af te dwingen.

GEWELDDADEN, DISCRIMINATIE EN ANDERE MISSTANDEN OP GROND VAN SEKSUELE GEAARDHEID EN GENDERIDENTITEIT

De wet verbiedt discriminatie van LGBTI bij huisvesting, werk, toepassing van wetgeving rond nationaliteit en toegang tot overheidsdiensten zoals gezondheidszorg. De overheid dwong de wet af, maar het niet melden van misdrijven gericht tegen de LGBTI-gemeenschap bleef een probleem.

Unia rapporteerde in mei dat het 125 klachten voor homofobie had ontvangen in 2018, tegenover 84 in 2017 en 104 in 2016. Onder de klachten vielen 17 incidenten van fysiek geweld, 42 incidenten van verbaal geweld en 17 gevallen van discriminatie bij de huur van een woning of het aanbod van een commerciële dienst.

LGBTI met een migratieachtergrond maakten melding van sociale discriminatie door de migrantengemeenschap. De overheid steunde ngo's die dit probleem probeerden te bestrijden.

De wet voorziet in bescherming van transgenders, waaronder wettelijke erkenning van het geslacht zonder eerst operaties tot geslachtsverandering te moeten ondergaan.

ANDERE VORMEN VAN MAATSCHAPPELIJK GEWELD EN DISCRIMINATIE

Unia ontving meldingen van discriminatie op grond van fysieke kenmerken, politieke overtuiging, sociale afkomst of status. De beperkingen die gelden voor islamitische kledingstukken op het werk in de publieke en privésector, scholen en openbare ruimten troffen voornamelijk islamitische vrouwen. De moslimgemeenschap was ook een doelwit van de toegenomen haatspraak op het internet tijdens de verkiezingscampagne.

Deel 7. Rechten van werknemers

A. VRIJHEID VAN VERENIGING EN HET RECHT OP COLLECTIEF ONDERHANDELEN

Voor bedrijven met meer dan 50 werknemers voorziet de wet in het recht van werknemers om zonder voorafgaande toestemming of buitensporige eisen onafhankelijke vakbonden van hun keuze op te richten en er zich bij aan te sluiten, om wettelijke stakingen te organiseren en om collectief te onderhandelen.

Werknemers oefenden deze rechten uit. Burgers en niet-burgers genoten dezelfde rechten. In ondernemingen met meer dan 100 werknemers moet verplicht een ondernemingsraad worden gekozen en in ondernemingen met meer dan 50 werknemers moet verplicht een comité voor preventie en bescherming op het werk (CPBW) worden gekozen. Werkgevers deden soms een beroep op rechtsmiddelen tegen vakbonden die werkwillige werknemers de toegang tot de lokalen van de werkgever wilden ontzeggen.

De wet voorziet in het recht om te staken voor alle werknemers in de publieke en privésector, met uitzondering van militairen. De wet verbiedt discriminatie van vakbonden en inmenging van de werkgever in de werking van vakbonden; de overheid beschermde dit recht. Vakbondsafgevaardigden kunnen niet worden

ontslagen omdat ze hun taken vervullen en genieten bescherming tegen boetes van hun werkgevers; zij hebben ook recht op de gebruikelijke opzegvergoedingen.

De overheid dwong doorgaans de toepasselijke wetten af. De rechtsmiddelen, inspecties en maatregelen waren afdoende. Straffen waren over het algemeen niet voldoende om de schendingen te ontmoedigen. Werkgevers betaalden vaak liever de boete dan werknemers opnieuw in dienst te nemen die wegens hun vakbondsactiviteiten waren ontslagen. Tegelijk resulteerden boetes die wegens stakingsacties en collectieve onderhandelingen aan werknemers werden opgelegd, vaak in het breken van de staking. Administratieve of gerechtelijke procedures die verband hielden met vakbonden namen niet meer tijd in beslag dan andere rechtszaken.

Niet alle werkgevers respecteerden de vrijheid van vereniging en het recht op collectieve onderhandelingen. Werknemersorganisaties waren over het algemeen vrij om buiten de controle van de overheid te werken. Vakbonden kloegen aan dat de tussenkomst van het gerecht in collectieve geschillen het recht op collectieve onderhandelingen ondermijnt.

In juli veroordeelde de arbeidsrechtbank een werkgever voor het op staande voet ontslaan van vier werknemers die spontaan hadden gestaakt, zonder steun van hun vakbond. De rechtbank wees erop dat alle werknemers gelijke bescherming genieten tijdens een protestactie, ongeacht het standpunt van de vakbond.

B. VERBOD OP GEDWONGEN OF VERPLICHTE ARBEID

De wet verbiedt alle vormen van gedwongen of verplichte arbeid, maar dergelijke praktijken vinden toch plaats. De overheid dwong de wet af en de rechtsmiddelen, inspecties en corrigerende inspanningen waren afdoende. De wettelijke sancties waren voldoende om schendingen te ontmoedigen.

Mannen die het slachtoffer van gedwongen en verplichte arbeid werden, werden gedwongen te werken in restaurants, bars, sweatshops, de landbouw, de bouwsector, de schoonmaaksector en de kleinhandel. Buitenlandse slachtoffers

werden gedwongen om als huisbedienden te werken. Ook gedwongen bedelarij bleef een probleem, in het bijzonder in de Roma-gemeenschap.

Zie het *Trafficking in Persons Report* (Verslag over mensenhandel) van het Department of State (Amerikaans ministerie van Buitenlandse Zaken) op <https://www.state.gov/trafficking-in-persons-report/>.

C. VERBOD OP KINDERARBEID EN MINIMUMLEEFTIJD VOOR WERK

De wet verbiedt de meest ernstige vormen van kinderarbeid. De minimumleeftijd voor toelating tot werk bedraagt 15 jaar. Personen tussen 15 en 18 jaar mogen in een systeem voor alternerend leren instappen en mogen tijdens het schooljaar een beperkt aantal uren voltijds werken. De Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg heeft regels opgelegd aan sectoren die jonge werknemers in dienst nemen om te garanderen dat de arbeidswetgeving wordt toegepast; ze kende soms vrijstelling toe voor kinderen die tijdelijk werkten voor modellenbureaus en in de entertainmentsector. Er werden tijdelijke vrijstellingen toegekend voor duidelijk omschreven prestaties en doeleinden die in de wet als aanvaardbare activiteiten omschreven moesten zijn. In de wet is duidelijk volgens de leeftijd van het kind vastgelegd hoe lang en hoe vaak het mag werken. Het geldt dat een kind verdient, moet op een bankrekening op naam van het kind worden gestort. Het kind heeft pas toegang tot het geld wanneer het de leeftijd van 18 jaar bereikt.

Er zijn wetten en beleidsmaatregelen om kinderen tegen uitbuiting op de werkvloer te beschermen. De overheid dwong deze wetten doorgaans met voldoende middelen, inspecties en sancties af, hoewel dergelijke praktijken zich naar verluidt toch voordeden, voornamelijk in restaurants. Personen die de wetten op kinderarbeid schenden, riskeren sancties die voldoende zijn om schendingen te ontmoedigen.

D. DISCRIMINATIE IN ARBEID EN BEROEP

De arbeidswetten en -regels met betrekking tot arbeid en beroep verbieden discriminatie op grond van ras, geslacht, gender, handicap, taal, seksuele geaardheid of genderidentiteit, het feit dat iemand seropositief is of een andere overdraagbare ziekte heeft, of sociale status,

maar staat bedrijven toe uiterlijke tekenen van religieuze overtuigingen te verbieden, met inbegrip van hoofddoeken (zie het *International Religious Freedom Report* (Internationaal verslag over de godsdienstvrijheid) van het Department of State (Amerikaans ministerie van Buitenlandse Zaken) op <https://www.state.gov/religiousfreedomreport/>). De overheid dwong deze wetten en regels daadwerkelijk af.

De sancties waren echter niet voldoende om schendingen te ontmoedigen. Sommige werkgevers bezondigden zich aan discriminatie in arbeid en beroep tegen vrouwen, personen met een handicap, leden van bepaalde minderheden, alsook tegen binnenlandse en buitenlandse arbeidsmigranten. De overheid nam juridische stappen op basis van de antidiscriminatiewetten. In sommige gevallen van discriminatie faciliteerde Unia bemiddeling of andere schikkingen. Bij dergelijke schikkingen kon het gaan om boetes, gemeenschapsdienst of andere sancties die aan de overtreder werden opgelegd.

De Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg dwong de regels doorgaans daadwerkelijk af. De vakbonden of de media vestigden soms de aandacht op bepaalde zaken en Unia nam vaak een standpunt in of trad op als bemiddelaar om een oplossing te vinden of de vermeende slachtoffers in de rechtbank te ondersteunen.

Het Federaal Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, dat belast is met de bevordering van gendergelijkheid, kan rechtszaken aanspannen wanneer het inbreuken tegen de wetgeving inzake gelijkheid vaststelt. De meeste klachten die in de loop van het jaar werden geregistreerd, waren werkgerelateerd. De meeste hadden te maken met ontslag bij zwangerschap. Vrouwen blijven economisch achtergesteld. Volgens Eurostat bedroeg het uurloon van vrouwen in 2017 6% minder dan dat van hun mannelijke collega's. De wet verplicht beursgenoteerde bedrijven om in hun raden van bestuur minstens een derde van de zetels aan vrouwen toe te kennen; die verplichting geldt niet voor particuliere ondernemingen.

De wet verplicht bedrijven met ten minste 50 werknemers om een duidelijk overzicht van hun compensatieplannen te geven, om een gedetailleerde uitsplitsing naar geslacht van hun lonen en extralegale voordelen te maken, om een genderneutrale

classificatie van functies te maken en om de mogelijkheid te bieden om een bemiddelaar aan te stellen om genderspecifieke problemen aan te pakken en op te volgen.

E. AANVAARBARE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Er bestaat een maandelijks minimumloon en het is hoger dan de officiële raming van de armoededrempel.

De normale werkweek telt 38 uur en werknemers hebben recht op vier weken vakantie per jaar. In het kader van een collectieve arbeidsovereenkomst kan van deze normen worden afgeweken, maar niemand mag meer dan 11 uur per dag of 50 uur per week werken. Tussen werkperiodes is een rustperiode van 11 uur verplicht. Voor overwerk op maandag tot en met zaterdag wordt een toeslag van 50% uitbetaald en op zon- en feestdagen een toeslag van 100%. De Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en de arbeidsrechtbanken dwongen deze wetten en regels daadwerkelijk af. De wet verbiedt of beperkt buitensporig overwerk. Zonder specifieke toestemming mag een werknemer niet meer dan 65 overuren per kwartaal presteren.

De Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg dwong de regels doorgaans daadwerkelijk af. Inspecteurs van de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en van de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid dwongen de arbeidsregels af. Deze federale overheidsdiensten werkten samen om te garanderen dat de normen daadwerkelijk in alle sectoren werden afgedwongen – met inbegrip van de informele sector – en dat lonen en arbeidsomstandigheden in overeenstemming met de collectieve arbeidsovereenkomsten waren. Schendingen van de regels voor lonen, overwerk en veiligheid op het werk kwamen het vaakst voor in de horeca, de bouwsector en de logistiek. De sancties waren niet voldoende om schendingen te ontmoedigen. Sommige werkgevers werkten nog steeds onder de wettelijke normen.

Een gespecialiseerde overheidsdienst die werd opgericht om de informele economie te bestrijden, voerde controles uit, voornamelijk in de bouw-, horeca- en

schoonmaaksector. De autoriteiten kunnen werkgevers beboeten voor slechte arbeidsomstandigheden, maar kunnen deze ook beschouwen als gevallen van mensenhandel.

Werknemers mogen werk weigeren wanneer dit gevaarlijk is voor hun gezondheid of hun veiligheid, zonder dat hun baan in gevaar komt. De Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg beschermde werknemers in dergelijke situaties.